

ВПЛИВ ПОДАТКІВ НА ВИКОНАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Нікітішин А.О., Яковенко К.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Стаття присвячена дослідженню ролі бюджетної децентралізації у контексті формування доходів місцевих бюджетів України. У статті доведено, що перший рік впровадження бюджетної децентралізації позитивно позначився на обсягах формування доходів місцевих бюджетів. Також, бюджетна децентралізація в перший рік реалізації значно посилила фінансову спроможність місцевих бюджетів завдяки новаціям у Податковому кодексі в частині зміни переліку місцевих податків і зборів та підходів до їх адміністрування.
Ключові слова: податкові надходження, місцеві податки, збори, державний бюджет, фінансова децентралізація.

Актуальність проблеми. Регулювання процесів регіонального розвитку переходить від центральної державної влади до регіональної і місцевої. Децентралізація управлінських процесів потребує відповідного фінансового забезпечення. Роль місцевих фінансів посилюється, а сфера їх використання розширюється. Зростає величина податкових надходжень до місцевих бюджетів. Тому дослідження податкових надходжень місцевих бюджетів в умовах децентралізації є досить актуальним, оскільки розглядається як основа фінансової самодостатності регіонів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Впливу податкових надходжень до Державного бюджету в умовах фінансової децентралізації приділяється чимала увага як вітчизняних так і зарубіжних науковців серед яких: В. Дем'янишина, О. Кириленко, З. Лободіної, Б. Малиняка, Я. Руденка та ін. Проте слід зауважити, що дана проблематика потребує подальшого дослідження, враховуючи сучасні вітчизняні реалії.

Метою статті є узагальнення особливостей бюджетної децентралізації в Україні, дослідження впливу податкових надходжень на доходи місцевих бюджетів та визначення перспектив подальшого її здійснення, зважаючи на перепопи в частині зміни пріоритетів у реформуванні місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найважливішою ланкою місцевих фінансів, як системоутворюючої складової фінансової системи держави є місцеві бюджети. Через місцеві бюджети держава активно проводить соціальну політику. На основі коштів місцевих органів, сконцентрованих у місцевих бюджетах здійснюється фінансування до 70% видатків соціальної

сфери. При цьому коло фінансових заходів розширюється [2, с. 169].

Зростання обсягу та кількості місцевих бюджетів безпосередньо пов'язано з процесом урбанізації, розширенням соціально-побутової інфраструктури. В загальному обсязі регіональних бюджетів постійно збільшується питома вага міських і селищних бюджетів (в Україні – понад 12000). Зростання міських поселень, збільшення числа міських жителів, зростання великих міст, де бюджетні видатки у 5-7 разів вище, ніж у малих містах, тягнуть за собою збільшення видатків міських бюджетів, темпи зростання яких випереджують темпи зростання ланок місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних визначених законом джерел, та встановлених законом загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. До регулюючих відносять загальнодержавні податки, які згідно з нормативами відрахувань розподіляються між різними рівнями бюджетної системи [1, с. 8]. Розміри відрахувань визначаються Верховною Радою України, виходячи з відповідних соціально-економічних нормативів бюджетної забезпеченості населення і стану місцевих джерел надходжень.

До власних доходів зараховують місцеві податки і збори, платежі, що встановлюються місцевими органами влади, доходи комунальних підприємств, доходи від майна, що належить органам влади [3, с. 126].

Основною частиною доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, їх частка у доходах місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) у 2017 році становила 87,6% (рис. 1).

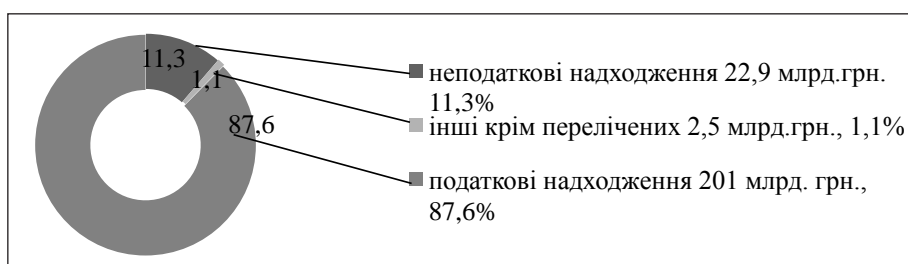

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів у 2017 році

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [4]

Найбільша частка у доходах місцевих бюджетів належить податку на доходи фізичних осіб, яка у 2017 році становила 110653 млн. грн. (48,2%). Друге місце посідають місцеві податки і збори, частка цього податку в загальних надходженнях у 2017 році становила 22,9% (52587 млн. грн), у 2012 цей показник склав 6,2%, в 2013 році – 7,9%, у 2014 – 9,1%, 2015 – 22,4%, 2016 – 24,8). Порівняно з 2016 роком у 2017 році питома вага надходжень з плати за землю зменшилась на 1,9 відсоткових пункта.

Два вищезазначені податкові надходження (ПДФО, та місцеві податки та збори) становлять 81,2% загальних податкових надходжень до місцевих бюджетів. Важливо і те, що за рахунок власних податкових джерел місцеві органи влади могли фінансувати 60-80% своїх потреб. У цьому разі і залежність від рішень вищих органів влади стосовно дохідної частини місцевих бюджетів буде мінімальною.

Однією з ключових трансформацій, запущених владою ще в 2014 р., стала реформа місцевого самоврядування. В її рамках передбачаються перегляд напрямів, механізмів, строків формування територіальної організації влади, підвищення якості та доступності публічних послуг, перебудова бюджетно-фінансових відносин держави та територіальних громад. Дослідимо реформу саме на Вінницькій області табл. 1, 2.

Як видно з табл. 1, до Державного бюджету по Вінницькій області за 2017 рік надійшло 7 381 581,0 тис. грн., в тому числі до загального фонду – 7 217 702,6 тис. грн., що на 4943,647 (56,3%) більше ніж у 2016 році, також збільшення спостерігається і в 2015 році на 1273812 тис. грн. (54,9%), у 2016 році – 1045965 тис. грн. (29,1%) До спеціального фонду у 2017 році надійшло 163 878,4 тис. грн., що порівняно з аналогічним періодом попереднього року більше на 268681 тис. грн, або 98,6%.

Найбільшу частку у структурі надходжень загального фонду Державного бюджету у 2017 році склали: податок на додану вартість (з урахуванням бюджетного відшкодування) – 4 334 837,7 тис. грн. (60,8%), у 2016 році – 2 171998,4 тис. грн. (47,5%); податок на доходи фізичних осіб – 1 803 134,7 тис. грн. (25,3%), у 2016 – 1 246 231,0 тис. грн. (27,3%); податок на прибуток – 578 713,5 тис. грн. (8,1%), у 2016 році – 641 650,3 тис. грн. (14%); мито на товари у 2017 році – 283 474,7 тис. грн. (4%).

Найбільшу частку у структурі надходжень спеціального фонду Державного бюджету у 2017 році становили: судовий збір – 62 073,4 тис. грн. (37,9%), у 2016 році – 70 444,6 тис. грн. (85,4%); єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік – 46 908,6 тис. грн. (28,6%), плата за надання відомостей з Єдиного державного реєстру – 16 168,9 тис. грн. (9,9%), у 2016 році – 3 190,3 тис. грн. (3,9%); виконавчий збір – 8 339,8 тис. грн. (5,1%), У 2016 – 5 315,1 тис. грн. (6,4%).

З табл. 2 можна зробити висновок, що надходження до місцевих бюджетів по Вінницькій області за 2017 рік зросли на 12136085 тис. грн. (77,4%) і склали 27 818 720,2 грн., порівняно з 2016 роком, у тому числі: до загального фонду – 25 401 481,3 тис. грн., що на 9074335 тис. грн. або 55,6% більше ніж у 2016 році; до спеціального фонду – 2 417 238,9 тис. грн., що на 2170519 тис. грн. (у 10 раз) більше ніж у 2016 році.

Найбільшу частку у структурі надходжень загального фонду місцевих бюджетів у 2017 році склали: податок на доходи фізичних осіб – 4 028 895,5 тис. грн. (61,2%); єдиний податок – 947 592,3 тис. грн. (14,4%); плата за землю – 826 622,9 тис. грн. (12,6%).

У структурі доходів спеціального фонду місцевих бюджетів у 2017 році найбільшу частку склали: екологічний податок – 168 398,9 тис. грн. (30,4%); кошти від продажу землі – 82 258,1 тис. грн. (14,8%); надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту – 23 163,9 тис. грн. (4,2%); цільові фонди – 21 658,0 тис. грн. (3,9%).

Доцільно буде проаналізувати частку податкових надходжень Вінницької області до бюджетів табл. 3.

Відповідно до табл.3, надходження до Зведеного бюджету області зросли протягом 2014 року в порівнянні з 2013 роком на 12,7%, або на 767,6 млн. грн. і становлять 6815,7 млн. грн., у 2015 році в порівнянні з 2014 роком зросли на 0,7%, або на 36,0 млн. грн. і становлять 495,6 млн грн. В тому числі надходження до Державного бюджету у 2014 році склали 3704,4 млн. грн., їх обсяг зріс на 14,9%, або на 481,3 млн. грн., у 2015 їх обсяг зріс на 38,4%, або на 81,0 млн. грн.

Таблиця 1

Надходження до державного бюджету по Вінницькій області за 2013–2017 рр.

Рік	2014/2013		2015/2014		2016/2015		2017/2016	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
до Державного бюджету	-4943,8	-0,2	1076074	33,3	413586,3	9,6	4943,647	56,3
до загального фонду	-273667	-10,6	1273812	54,9	1045965	29,1	273656,3	36. у 3 р
до спеціального фонду	268723	41,7	-197738	-21,7	-632379	-88,5	268681	98,6

Джерело: обрховано автором на основі джерел [4–6]

Таблиця 2

Надходження до місцевих бюджетів по Вінницькій області за 2013–2017 рр.

Рік	2015/2014		2015/2014		2016/2015		2017/2016	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
до місцевих бюджетів	681462,7	26,7	11349705	351,1	1100100	7,5	12136085	77,4
до загального фонду	137559,8	6,3	12005898	517,4	2001030	14,0	9074335	55,6
до спеціального фонду	543872,9	147,5	-656194	-71,9	-9699,7	-3,8	2170519	879,8

Джерело: обрховано автором на основі джерел [4–6]

Таблиця 3

Частка податкових надходжень Вінницької області до бюджетів у 2013–2017 рр.

Рік	2014/2013		2015/2014		2016/2015		2017/2016	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Зведений бюджет	-3304,5	-87,8	36	0,7	9806,5	у 20,8р	5219,6	у 1,5р
надходження до Державного бюджету	-3012,0	-93,4	81	38,4	4358,7	у 15,9р	2645,7	у 1,6р
надходження до бюджетів усіх рівнів	-4040,1	-93,7	90,4	у 1,3р	8144,3	у 23,4р	3120,2	36,7
податкові надходження до Державного бюджету	-1753,9	-94,2	75,1	у 1,7р	3572,2	у 20,5р	1531,3	40,8
питома вага надходж. до Держ.бюдж. у структурі бюдж. усіх рівнів	-47,8	-	6,8	-	-8,1	-	5,6	-
питома вага податків і зборів	-9,9	-	10,8	-	-6,3	-	1,4	-

Джерело: обраховано автором на основі джерел [4–6]

В тому числі, протягом 2014 року до бюджетів усіх рівнів зібрано 4518,1 млн. грн. податкових платежів, що на 205,3 млн. грн., або на 4,8% більше, ніж за 2013 рік, у 2015 році до бюджетів усіх рівнів зібрано 363 млн. грн. податкових платежів, що на 90,4 млн. грн., або у 1,3 рази більше, ніж у 2014 році.

Водночас, до Державного бюджету протягом 2014 року зібрано податкових платежів на суму 1908,6 млн. грн. (на 46,9 млн. грн., або на 2,5% більше 2013 року), у 2015 році – 182,9 млн. грн., що на 75,1 млн. грн., або у 1,7 рази більше аналогічного періоду 2014 року.

Питома вага надходжень до Державного бюджету у структурі бюджетів усіх рівнів у 2014 році скоротилась на 0,4 відсоткові пункти і складає 38,9%. (збір податків і зборів відповідно 42,2% та на 1 в. п. менше), у 2015 році зросла на 6,7 відсоткові пункти і складає 44,6%. (збір податків і зборів відповідно 50,4% та на 10,8 в. п. більше).

За 2017 рік до бюджету області (загальний і спеціальний фонди) надійшло власних і закріплених доходів в сумі 8225,1 млн. грн., що порівняно з 2016 роком надходження доходів місцевих бюджетів збільшились на 2573,6 млн. грн. або на 45,5%.

Крім того, до загального та спеціального фондів бюджету області отримано 12390,1 млн. грн. дотацій та субвенцій з державного бюджету проти 2016 року надходження збільшились на 3737,1 млн. грн. або на 43,2%.

Зокрема, до загального фонду бюджету області надійшло власних і закріплених доходів в сумі 6581,1 млн. грн., що становить 108,1% плану на

рік, затвердженого місцевими радами з врахуванням змін (заплановано 6086,6 млн. грн.), понад план отримано 494,5 млн. грн. доходів.

Висновки із дослідження та перспективи. Отже, аналіз доходів місцевих бюджетів після року запровадження децентралізації дає підставу визнати останню як прорив у місцевому самоврядуванні, оскільки місцеві бюджети наростили дохідну базу, що створює умови для набуття повної фінансової самостійності органами місцевого самоврядування та розвитку кожної територіальної громади і області м. Вінниці зокрема.

Порівнявши показники виконання дохідної частини Вінницької області у 2013–2017 рр., можна зробити висновок, що спостерігаються позитивні аспекти децентралізації, проведення бюджетної децентралізації неабияк сприяє нарощуванню доходів місцевих бюджетів, за рахунок податкових надходжень.

В контексті дослідження варто наголосити, що перший рік децентралізації в частині формування доходів місцевих бюджетів характеризується передачею із державного бюджету місцевим бюджетам 10% податку на прибуток підприємств; 100% державного мита; 100% плати за надання адміністративних послуг; 80% екологічного податку; з нових платежів – акцизного податку – 5%, 25% плати за надра; податку на майно (комерційна нерухомість, легкові автомобілі з об'ємом двигуна понад 3 тис. куб. см); єдиного податку; податку на прибуток комунальних підприємств, місцевих зборів та інших податків, що посилює фінансову самостійність органів місцевого самоврядування Вінницької області.

Список літератури:

1. Кириленко О.П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О.П. Кириленко // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ : матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль: Вектор, 2015. – С. 6–10.
2. Ковалевич Д.А. Основні засади планування та виконання місцевих бюджетів / Д.А. Ковалевич, В.І. Рошило // Економіка. – 2016. – № 21. – С. 168–171.
3. Лободіна З.М. Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток територій в контексті проведення бюджетної реформи / З.М. Лободіна // Інноваційна економіка. – 2015. – № 9(35). – С. 124–128.
4. Офіційний сайт Головного управління Державної казначейської служби України у Вінницькій області. – <http://www.vindku.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Департаменту фінансів Вінницької обласної державної адміністрації. – <http://www.vingfu.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – <http://treasury.gov.ua/>.

Никитшин А.А., Яковенко Е.А.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ВЛИЯНИЕ НАЛОГОВ НА ВЫПОЛНЕНИЕ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

Статья посвящена исследованию роли бюджетной децентрализации в контексте формирования доходов местных бюджетов Украины. В статье доказано, что первый год внедрения бюджетной децентрализации положительно сказался на объемах формирования доходов местных бюджетов. Также, бюджетная децентрализация в первый год реализации значительно усилила финансовую состоятельность местных бюджетов благодаря новациям в Налоговом кодексе в части изменения перечня местных налогов и сборов и подходов к их администрированию.

Ключевые слова: налоговые поступления, местные налоги, сборы, государственный бюджет, финансовая децентрализация.

Nikitshyn A.O., Yakovenko K.A.

Vinnitsia Trade and Economic Institute of
Kyiv National University of Trade and Economics

THE INFLUENCE OF TAXES TO IMPLEMENT THE GOVERNMENT BUDGET IN THE FINANCIAL DECENTRALIZATION UNDER THE EXAMPLE OF THE VINNYTSK REGION

Summary

The article is devoted to the study of the role of fiscal decentralization in the context of the formation of revenues of local budgets of Ukraine. The article shows that the first year of implementation of budget decentralization has positively affected the volumes of local budget revenues. Also, budget decentralization in the first year of implementation significantly increased the financial capacity of local budgets due to innovations in the Tax Code in terms of changing the list of local taxes and fees and approaches to their administration.

Keywords: tax revenues, local taxes, fees, state budget, financial decentralization.